

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)



«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ
«ХАЛЫҚ» ЖҚ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»
ЧФ «Халық»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
«Halyk» Private Foundation

PUBLISHED SINCE 1944

6 (406)

NOVEMBER – DECEMBER 2023

ALMATY, NAS RK



В 2016 году для развития и улучшения качества жизни казахстанцев был создан частный Благотворительный фонд «Халык». За годы своей деятельности на реализацию благотворительных проектов в областях образования и науки, социальной защиты, культуры, здравоохранения и спорта, Фонд выделил более 45 миллиардов тенге.

Особое внимание Благотворительный фонд «Халык» уделяет образовательным программам, считая это направление одним из ключевых в своей деятельности. Оказывая поддержку отечественному образованию, Фонд вносит свой посильный вклад в развитие качественного образования в Казахстане. Тем самым способствуя росту числа людей, способных менять жизнь в стране к лучшему – профессионалов в различных сферах, потенциальных лидеров и «великих умов». Одной из значимых инициатив фонда «Халык» в образовательной сфере стал проект *Ozgeris powered by Halyk Fund* – первый в стране бизнес-инкубатор для учащихся 9-11 классов, который помогает развивать необходимые в современном мире предпринимательские навыки. Так, на содействие малому бизнесу школьников было выделено более 200 грантов. Для поддержки талантливых и мотивированных детей Фонд неоднократно выделял гранты на обучение в Международной школе «Мирас» и в *Astana IT University*, а также помог казахстанским школьникам принять участие в престижном конкурсе «*USTEM Robotics*» в США. Авторские работы в рамках проекта «Тәлімгер», которому Фонд оказал поддержку, легли в основу учебной программы, учебников и учебно-методических книг по предмету «Основы предпринимательства и бизнеса», преподаваемого в 10-11 классах казахстанских школ и колледжей.

Помимо помощи школьникам, учащимся колледжей и студентам Фонд считает важным внести свой вклад в повышение квалификации педагогов, совершенствование их знаний и навыков, поскольку именно они являются проводниками знаний будущих поколений казахстанцев. При поддержке Фонда «Халык» в южной столице был организован ежегодный городской конкурс педагогов «*Almaty Digital Ustaz*».

Важной инициативой стал реализуемый проект по обучению основам финансовой грамотности преподавателей из восьми областей Казахстана, что должно оказать существенное влияние на воспитание финансовой

грамотности и предпринимательского мышления у нового поколения граждан страны.

Необходимую помощь Фонд «Халык» оказывает и тем, кто особенно остро в ней нуждается. В рамках социальной защиты населения активно проводится работа по поддержке детей, оставшихся без родителей, детей и взрослых из социально уязвимых слоев населения, людей с ограниченными возможностями, а также обеспечению нуждающихся социальным жильем, строительству социально важных объектов, таких как детские сады, детские площадки и физкультурно-оздоровительные комплексы.

В копилку добрых дел Фонда «Халык» можно добавить оказание помощи детскому спорту, куда относится поддержка в развитии детского футбола и карате в нашей стране. Жизненно важную помощь Благотворительный фонд «Халык» оказал нашим соотечественникам во время недавней пандемии COVID-19. Тогда, в разгар тяжелой борьбы с коронавирусной инфекцией Фонд выделил свыше 11 миллиардов тенге на приобретение необходимого медицинского оборудования и дорогостоящих медицинских препаратов, автомобилей скорой медицинской помощи и средств защиты, адресную материальную помощь социально уязвимым слоям населения и денежные выплаты медицинским работникам.

В 2023 году наряду с другими проектами, нацеленными на повышение благосостояния казахстанских граждан Фонд решил уделить особое внимание науке, поскольку она является частью общественной культуры, а уровень ее развития определяет уровень развития государства.

Поддержка Фондом выпуска журналов Национальной Академии наук Республики Казахстан, которые входят в международные фонды Scopus и WoS и в которых публикуются статьи отечественных ученых, докторантов и магистрантов, а также научных сотрудников высших учебных заведений и научно-исследовательских институтов нашей страны является не менее значимым вкладом Фонда в развитие казахстанского общества.

С уважением, Благотворительный Фонд «Халык»!

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н=2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н=2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2023

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагадинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2023

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2023

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 6. Number 406 (2023), 413-425
<https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.641>

UDC 330.322.012
IRSTI 06.73.21

© A. Kizimbayeva^{1*}, A.K. Kadyrbergenova², G.T. Akhmetova³,
A.B. Myrzhikbayeva⁴, 2023

¹ Caspian University of Technologies and Engineering after S. Yessenov,
Aktau, Kazakhstan;

^{2,3} Atyrau University named after Kh. Dosmukhamedov, Atyrau, Kazakhstan;
⁴ Karaganda Buketov University, Karaganda, Kazakhstan

E-mail: kizimbaeva@mail.ru

FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN DEVELOPING COUNTRIES (THE CASE OF THE GREAT LAKES COUNTRIES OF AFRICA)

Kizimbayeva Azhar – candidate of economic sciences, acting associate professor at the «Management» department, Caspian University of Technologies and Engineering after S.Yessenov, Aktau, Kazakhstan

E-mail: kizimbaeva@mail.ru. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2582-3156>; **Kadyrbergenova Assel Kalshikeevna** – PhD, Acting Associate Professor of the Department of Finance and Accounting, Atyrau University named after Kh.Dosmukhamedov, Atyrau, Kazakhstan, E-mail: asel-k-80@mail.ru. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9469-4474>;

Akhmetova Gulmira Tulegenovna – Candidate of economic sciences, Acting Associate Professor of the Department of Finance and Accounting, Atyrau University named after Kh.Dosmukhamedov, Atyrau, Kazakhstan

E-mail: g.akhmetova@asu.edu.kz. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9510-8695>;

Myrzhikbayeva Ainur Beisenkyzy — Associate Professor of the Department of Finance, Karaganda Buketov University, Karaganda, Kazakhstan

E-mail: ainurm2000@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7183-7911>.

e

Abstract. Foreign direct investment flows to the Great Lakes region of Africa have been steadily increasing recently, especially after the pandemic crisis. The example of this region may be useful for Kazakhstan, since this region is also a transit one. The purpose of this article is to identify, in the specific case of sub-Saharan Africa, the transmission channels through which incoming foreign direct investment (FDI) flows that can have a positive impact on economic growth. The authors used both the simple Generalized Least Squares Method (GLS) and the Feasible Generalized Least Squares Method (FGLS) to test the apparent empirical analysis of this relationship between FDI and growth based on data for the period 1970-2019. The main hypothesis is that foreign direct investment has a positive impact on the economic

growth of the country and the subregion. The results proved this hypothesis, but it strongly depends on macroeconomic stability. On the other hand, the authors did not find the influence of such factors as financial development, business openness and human capital as channels for transmitting the positive impact of foreign direct investment on economic growth. The results of the study can be useful in the study of economic disciplines and in the development of planning strategies for attracting foreign direct investment.

Keywords: foreign direct investment, economic growth, macroeconomic stability, Great Lakes Africa

© А. Кизимбаева^{1*}, А. К. Қадырбергенова², Г. Т. Ахметова³,
А.Б. Мыржықбаева⁴, 2023

¹ Ш. Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті, Ақтау, Қазақстан;

^{2,3} Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау, Қазақстан;

⁴ Е.А. Бөкетов Атындағы Қарағанды Университеті, Қарағанды, Қазақстан.

E-mail: kizimbaeva@mail.ru

ДАМУШЫ ЕЛДЕРДЕГІ ТІКЕЛЕЙ ШЕТЕЛДІК ИНВЕСТИЦИЯЛАР (АФРИКА ҰЛЫ КӨЛДЕРІ ЕЛДЕРІНІҢ МЫСАЛЫНДА)

Кизимбаева Ажар – э. ғ. к., "Менеджмент" кафедрасының доцентінің м. а., с. Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті, Ақтау, Қазақстан

E-mail: kizimbaeva@mail.ru, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2582-3156>;

Қадырбергенова Әсел Қалшықеқызы – экономика ғылымдарының кандидаты, Қаржы және бухгалтерлік есеп кафедрасының доцент м. а., Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау, Қазақстан

E-mail: asel-k-80@mail.ru, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9469-4474>;

Ахметова Гүлмира Төлегенқызы – экономика ғылымдарының кандидаты, Қаржы және бухгалтерлік есеп кафедрасының доцент м. а., Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау, Қазақстан

E-mail: g.akhmetova@asu.edu.kz, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9510-8695>;

Мыржықбаева Айнұр Бейсенқызы — Қаржы кафедрасының доценті, Е.А.Бөкетов Атындағы Қарағанды Университеті, Қарағанды, Қазақстан

E-mail: ainurm2000@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7183-7911>.

Аннотация. Африканың Ұлы көлдер аймағына тікелей шетелдік инвестициялар ағыны соңғы уақытта, әсіресе пандемия дағдарысынан кейін тұрақты түрде артып келеді. Бұл өңірдің мысалы Қазақстан үшін пайдалы болуы мүмкін, өйткені бұл өңір де транзиттік болып табылады. Бұл мақаланың мақсаты-Сахараның оңтүстігіндегі Африка елдерінің нақты жағдайында экономикалық өсуге оң әсер етуі мүмкін тікелей шетелдік инвестициялардың (ТШИ) кіріс ағындары өтетін тарату арналарын анықтау. Авторлар қарапайым жалпыланған ең кіші квадрат әдісін және қол жеткізуге болатын жалпыланған

ең кіші квадрат әдісін анық тексеру үшін пайдаланды. 1970-2019 жылдар аралығындағы деректергенегізделген ТШИ мен өсу арасындағы осы байланысты эмпирикалық талдау. Негізгі гипотеза – тікелей шетелдік инвестициялар елдің және субаймақтың экономикалық өсуіне оң әсер етеді. Нәтижелер бұл гипотезаны дәлелдеді, бірақ бұл макроэкономикалық тұрақтылыққа байланысты. Екінші жағынан, авторлар тікелей шетелдік инвестициялардың экономикалық өсуге оң әсерін беру арналары ретінде қаржылық даму, бизнестің ашықтығы және адами капитал сияқты факторлардың әсерін таппады. Зерттеу нәтижелері экономикалық пәндерді зерттеу шеңберінде және тікелей шетелдік инвестицияларды тартуды жоспарлау стратегияларын әзірлеуде пайдалы болуы мүмкін.

Түйін сөздер: тікелей шетелдік инвестициялар, экономикалық өсу, Макроэкономиканың тұрақтылығы, Ұлы көлдер Африкасы

© А. Кизимбаева^{1*}, А. К. Кадырбергенова², Г. Т. Ахметова³,
А.Б. Мыржыкбаева⁴, 2023

¹ Каспийский университет технологий и инжиниринга имени Ш. Есенова, Актау, Казахстан;

^{2,3} Атырауский университет им. Х. Досмухамедова, Атырау, Казахстан;

⁴ Академия государственного управления при Президенте Республики Казахстан, Караганда, Казахстан.

E-mail: kizimbaeva@mail.ru

ПРЯМЫЕ ИНОСТРАННЫЕ ИНВЕСТИЦИИ В РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАНАХ (НА ПРИМЕРЕ АФРИКАНСКИХ СТРАН ВЕЛИКИХ ОЗЕР)

Кизимбаева Ажар – к.э.н., и.о. ассоциированного профессора кафедры «Менеджмент», Каспийский университет технологий и инжиниринга им. Ш. Есенова, Актау, Казахстан
E-mail: kizimbaeva@mail.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2582-3156>;

Кадырбергенова Асель Калшикеевна – PhD, и.о. ассоциированного профессора кафедры «Финансы и учет», Атырауский университет им. Х. Досмухамедова, Атырау, Казахстан
E-mail: asel-k-80@mail.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9469-4474>;

Ахметова Гүлмира Тулегеновна – к.э.н., и.о. ассоциированного профессора кафедры «Финансы и учет», Атырауский университет им. Х. Досмухамедова, Атырау, Казахстан
E-mail: g.akhmetova@asu.edu.kz, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9510-8695>;

Мыржыкбаева Айнур Бейсенқызы — ассоциированный профессор кафедры «Финансы», Карагандинский Университет им. Е.А.Букетова, Караганда, Казахстан
E-mail: ainurm2000@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7183-7911>.

Аннотация. Потоки прямых иностранных инвестиций в район Великих озер Африки неуклонно увеличиваются в последнее время, особенно после кризиса пандемии. Пример африканского региона может быть полезным для Казахстана, так как наш регион также является транзитным. Цель этой статьи состоит в том, чтобы определить, в конкретном случае стран Африки к югу от Сахары каналы передачи, через которые проходят входящие потоки прямых

иностранных инвестиций (ПИИ), которые могут оказать положительное влияние на экономический рост. Авторы использовали простой обобщенный метод наименьших квадратов, достижимый обобщенный метод наименьших квадратов и эмпирический анализ взаимосвязи между ПИИ и ростом на основе данных за период 1970-2019 гг. Основная гипотеза заключается в том, что прямые иностранные инвестиции оказывают положительное влияние на экономический рост страны и субрегиона. Результаты подтвердили выдвинутую гипотезу, и помогли выявить связь с макроэкономической стабильностью. С другой стороны, авторы не нашли подтверждение влияния таких факторов, как финансовое развитие, открытость бизнеса и человеческий капитал как каналы передачи положительного влияния прямых иностранных инвестиций на экономический рост. Результаты исследования могут быть полезны в рамках изучения экономических дисциплин и при разработке стратегий планирования привлечения прямых иностранных инвестиций.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, экономический рост, стабильность макроэкономики, Африка Великих озер

Introduction

Foreign direct investment (FDI) is of interest to developing countries. Empirical evidence has shown that in host countries, foreign direct investment contributes to economic growth either directly through the inflow of capital that they direct and generate, or indirectly through job creation and the transfer of knowledge and related technologies (Barrell R. & Pain N., 1997).

While recent decades have been marked by a significant share of foreign direct investment in developing countries, their impact on economic growth is not unanimous. The results of several studies identified at the moment generally suggest that there is a positive impact of incoming foreign direct investment on economic growth in African countries (Sharma and Abekah, 2008), but limited due to regional differences and because these countries are more dependent on investments in extractive industries and sectors heavily dependent on global value chains (UNCTAD, 2020).

In general, Africa does not capture only a small part of the flows of foreign direct investment. Foreign direct investment in Africa accounted for 2.4% in 2017, 3.4% in 2018 and 2.9% in 2019 of the total volume of foreign direct investment flows in the world (UNCTAD, 2020). In addition, forecasts show that global direct investment flows are expected to be significantly affected by the effects of the COVID-19 pandemic.

It is generally recognized in the literature that the impact of incoming foreign direct investment on growth may be limited by low absorption capacities in the host country. Factors such as human capital, the quality of institutions, macroeconomic stability, financial development and good governance are important among the main factors identified for attracting and benefiting from FDI.

However, impact studies have produced results that tend to refute these obvious

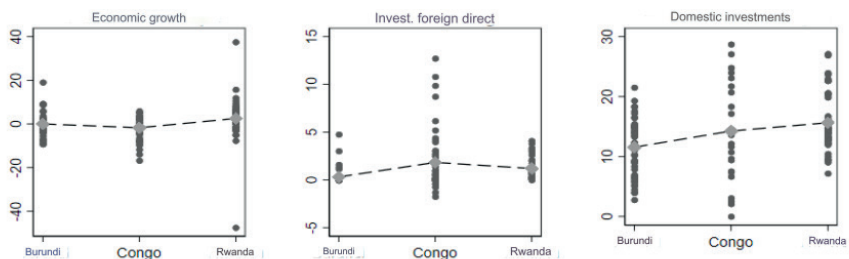
facts in the case of Africa. For example, Nkoa and Song (2018, 2017) found that there was no significant link between the quality of institutions and the instability of foreign direct investment in Africa. The lack of human capital influence was highlighted by Cleeve et al. (2015) and Ekodo (2020) in the specific case of the countries of the Economic Community and the Central African Monetary Fund (CEMAC).

The purpose of this article is to identify, in the specific case of the Great Lakes countries, the transmission channels through which foreign direct investment can affect economic growth. Achieving this goal is important because foreign direct investment flows to the Great Lakes region are steadily increasing, and it would be useful to take a critical look at the prerequisites for their impact. Knowing whether policies aimed at benefiting from foreign direct investment flows have been integrated into short-term and structural policies would help determine the direction for new policy-making, provided that the Great Lakes countries want to move in this direction. We believe that, on the one hand, macroeconomic stability is an important factor that makes it possible to take advantage of the positive impact of foreign direct investment on growth, and on the other hand, the absence of the influence of factors such as financial development, trade openness and human capital as channels for transmitting the positive effect of FDI on growth.

Materials and methods

The data used in this study relate to three major countries for the period from 1970 to 2019. These countries are: Burundi, the Democratic Republic of the Congo (DRC) and Rwanda. These data are mainly derived from two sources: World Development Indicators (WDI, 2023) and Worldwide Governance Indicators (WGI, 2023).

A general analysis of these descriptive statistics shows that the data vary greatly (fig. 1). A likely explanation for the size of the standard deviations is the heterogeneity of countries. In addition, considering the variables taken separately shows that the average annual growth rate of GDP per capita is 0.25%. The average volume of foreign direct investment is 1.11% of GDP and confirms that this part of the African continent attracts foreign investors. We note that domestic investment averages 13.74% of GDP. Comparing this indicator with the indicator in sub-Saharan Africa, which is about 24 percent, we see that it remains lower in the subregion. It is likely that the conflict past and ongoing political tensions faced by all countries in this region do not contribute to investment and capital development.



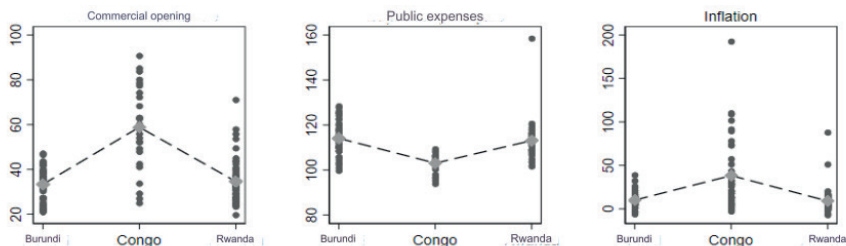


Figure 1. Average values, by country, of the main variables used (inter variations)

In addition, average government spending, expressed as a percentage of GDP, is 111.39%. Statistics show that the average inflation rate for a certain period of time was 275.73% for a country that experienced hyperinflation. This indicates the presence of macroeconomic problems (loss of purchasing power of currencies, rising prices), quite serious for the Great Lakes countries. As for trade openness, we note that during the reporting period, imports and exports averaged 39.11% of GDP.

The methodology of empirical analysis follows the extensive literature of regressions presented in Barro (1991). Unfortunately, the theory does not provide clear guidance on the explanatory variables that should be included in the growth model. Depending on the purpose of the study, as well as the ideas and beliefs of each author, various explanatory variables were included in the literature, which were recognized as significant. Thus, the empirical analysis is based on a panel data model specified as follows:

$$Y = \alpha_j + \beta_{ij} I + \beta_{mj} M + \beta_{zj} Z_j + \epsilon \quad (1)$$

where Y is the annual growth rate of GDP per capita; I, M and Z are vectors of variables, and ϵ is a member of the composite error.

The vector I contains variables that, according to Levin and Renelt (1992), have a strong influence on economic growth. These variables are included in most regressions explaining economic growth and are based on previous studies.

In this article we will consider:

1) the secondary school enrollment rate (education), because it measures the formation of human capital, which is the most important factor determining long-term economic growth,

2) The initial level of GDP per capita (GNI-70), as it reflects the process of "catching up",

3) the average annual growth rate of the population (population), since uncontrolled population growth can have a negative impact on growth,

4) domestic investment measured by gross fixed capital formation (FBCF) and

5) Commercial openness (Trade), because international trade is presented in the literature (Edwards, 1993) as an important factor determining productivity and economic growth.

The vector M contains the variables of interest. For this study, these variables include incoming FDI, expressed as a percentage of GDP (FDI), and interactive

variables reflecting the channels of transmission of the impact of FDI on economic growth.

Thus, this study is primarily interested in these hidden variables, because they allow us to capture conditional effects and check for the presence of combined effects for foreign direct investment, while simultaneously understanding the conditions that allow foreign direct investment to fully play a positive role in economic growth.

We consider four interactive variables. Trade*FDI reflects the impact of business openness on the relationship between FDI and growth. FBCF*FDI makes it possible to measure complementarity between FDI and domestic investment. Inflation*FDI measures the impact of macroeconomic stability on the ratio of FDI to growth. Finally, the variable Government spending*FDI measures the transmission channel of the impact of government spending on the relationship between FDI and growth.

Finally, the vector Z contains control variables. Here we note financial development, good governance, inflation containment (Inflation) and government spending (government spending). With regard to financial development, several indicators are proposed in the literature that focus on the size, effectiveness, or relative importance of financial intermediaries throughout the financial system. In this study, private credit is considered as an indicator of financial development. This indicator represents the volume of loans provided to the private sector as a percentage of GDP and shows how funds are channeled to the private sector.

According to Barro (1991), the weight of public expenditures (public expenditures) may have an uncertain sign, depending on whether the external effects they have on the productivity of private investment will be offset by the negative effects of taxation. In other words, public spending can be a growth factor if it allows private enterprises to increase productivity, for example, with the help of public infrastructure. In general, a high level of government spending reduces economic growth by introducing distortions due to taxation or public spending programs that do not contribute to increasing the productivity of the private sector.

Finally, it is necessary to take into account some assumptions that allow us not to go beyond the scope of this analysis. First, the basic model used here does not require delays and does not have the opposite effect of growth on FDI. Then the sign of the variables is of particular interest, rather than the marginal effect, which can be very sensitive to the sample size, taking into account that the expected sign does not have to be very sensitive to structural changes in order for the analysis to be reliable. Empirical analysis begins with the evaluation of a number of basic equations, starting with an equation in which only the main variable of interest (IDE) is used as an explanatory variable, then only the variables considered as the main determinants of growth (vector I), and then all the variables in the equation. specification. This approach allows us to observe the sensitivity of the impact of foreign direct investment on growth in the presence of other catalysts. The basic model (1) is without delays and without feedback from growth to FDI.

Results and discussion

The dependent variable for all estimation models is the growth of real GDP per

capita, which we use here as an indicator of economic growth. Relevant indicators such as secondary education coverage, infrastructure and good governance were not included in the model due to a lack of observations and statistical significance.

To avoid problems with biased regressions, we performed the Breusch-Pagan LM test. The null hypothesis of this test is that the variances between objects are zero and, therefore, that there is no significant difference between the units of measurement (i.e. there is no panel effect) (Torres-Reyna, 2007: 3). Thus, using this test, it turns out that there is a significant difference between the countries that make up the panel, which leads to the estimation of the parameters of the basic model (1) using the generalized least squares method (GCM), which, according to Baltagi (2021), allows to obtain unbiased, convergent and effective estimates.

Similarly, the Hausman test performed in each of the models shows that a model with random effects may be preferable to a model with fixed effects, and therefore there is no need to take into account the specifics of each country. In addition, a reliable estimate was used in all estimates to control the assumed heteroscedasticity in the sample. The study of the problem of endogeneity is important for the reliability of the results. This problem is especially considered by Beck and Katz (1995), who recommend an achievable generalized least squares method. The estimation of model parameters using this method also allows you to control the autocorrelation of AR (1), cross-correlation and heteroscedasticity. This is especially important in order to be able to draw unbiased conclusions.

Table 1 shows the estimated coefficients of the various variables used in this study. Models (1) or (3) show that the estimated coefficients of the two variables IDE and FBCF are significant and positive (expected sign). The economic interpretation is that the inflow of foreign direct investment and the level of domestic investment have had a direct positive impact on growth in such a way that an increase in flows of foreign direct investment or domestic investment causes an acceleration of economic growth. The variable trade coefficient, which represents the openness of trade, is negative and significant. This means that the opening of trade has had both a direct and negative impact on economic growth in the Great Lakes countries.

Table 1. FDI and growth: estimates in panel data over 1970-2019

Independent variable	Dependent variable : economic growth			
	Simple GLS method		MCGR method	
	(1)	(2)	(3)	(4)
FDI	0,5551*** (0,0220)	0,8091*** (0,0676)	0,4676 (0,2940)	0,7073** (0,2997)
Gross fixed capital formation (GFCF)	0,4890*** (0,1503)	0,4846*** (0,1746)	0,3335*** (0,1202)	0,3510*** (0,1071)
Commerce	-0,1643** (0,0671)	-0,1955** (0,0784)	-0,0974* (0,0522)	-0,1294*** (0,0501)
Public expenditure (% GDP)	-0,3447** (0,1704)	-0,2532 (0,1566)	-0,2164** (0,0910)	-0,1420** (0,0665)
Inflation	-0,0004*** (0,0000)	-0,0003*** (0,0001)	-0,0003** (0,0002)	-0,0003* (0,0002)

Population	0,0897 (0,2713)		0,2707 (0,3958)	
Financial development	0,1090 (0,1229)		0,0589 (0,1142)	
Constant	37,3433* (19,4485)	29,1613 (18,2296)	22,3759** (9,4751)	15,9276** (7,4672)
Observations	121	125	121	125
Number of countries	3	3	3	3
Wald c			24,02	23,35
p-value			0,000	0,000
Notes: - Robust standard deviations in parentheses. - Degree of significance: *** p<0.01; ** p<0.05; * p<0.1				

How to explain this result? The negative consequences of trade openness may be caused by the insufficient international competitiveness of the countries studied (Jin, 2004) or the fact that these countries specialize in primary exports, which are considered to be "bad for growth" (Dowrick and Golley, 2004).). In particular, growth can be low or negative when countries export less and depend more on imports. Thus, the export-related default may have had a negative impact on domestic production and growth. Another explanation comes from the "misleading" calculation of the trade openness indicator, which does not take into account the relationship that exists between the various components of demand and imports.

The coefficients of the variables of inflation and government spending are also negative and significant. This indicates that macroeconomic instability, measured by inflation and changes in government spending, has a negative impact on the growth process.

Finally, the estimated coefficients of variables reflecting financial development and population size are positive, but statistically insignificant. Both of these indicators did not affect growth in the context of the countries surveyed for the period from 1970 to 2019. When excluded from the specification, the estimates are noticeably improved, but not all coefficients change by one sign. The results are presented in model (2) and model (4) in accordance with the two above-mentioned estimation methods.

As explained above, the purpose of this article is to empirically study the unambiguous relationship between FDI and growth, that is, without taking into account the mutual links between growth and FDI. Empirical analysis focuses exclusively on the IDE variable and to the interactive variables that will be analyzed further, which represent the vector M represented in the specification. Model (4) or possibly model (2) represents the main results. The coefficient of the term FDI is positive and is largely related to the dependent variable (economic growth), confirming the idea that FDI is useful for growth. Thus, we find a preliminary provision for the main purpose of this article.

Faced with the results above, next we will look at how other determinants affect

the role of foreign direct investment in stimulating economic growth. Based on the indicators given in Table 1, we generate four interactive changes, which we sequentially introduce into the specification. This method was also used in Alaya et al. (2009) and allows us to focus on the direct influence of each interactive variable on the significance of the coefficient of the representative IDE variable. The term meaningful interaction will indicate that the impact of foreign direct investment on growth varies depending on the meaning of this term.

Table 2. Transmission channels of the impact of FDI on growth

VARIABLES	Dependent variable: economic growth			
	(5)	(6)	(7)	(8)
FDI	1,1307** (0,5661)	0,8802 (0,9398)	-1,0896 (4,0980)	0,8544*** (0,2551)
Gross fixed capital formation (GFCF)	0,3945*** (0,1187)	0,3511*** (0,1081)	0,3464*** (0,1081)	0,3745*** (0,0970)
Commerce	-0,1283*** (0,0495)	-0,1275** (0,0529)	-0,1246** (0,0518)	-0,1337*** (0,0446)
Public expenditure (% GDP)	-0,1441** (0,0664)	-0,1443** (0,0666)	-0,1560** (0,0722)	-0,1380** (0,0629)
Inflation	-0,0003* (0,0002)	-0,0003* (0,0002)	-0,0003* (0,0002)	-0,0005*** (0,0002)
GFCF*FDI	-0,0246 (0,0279)			
Commerce*FDI		-0,0024 (0,0124)		
Public expenditure*FDI			0,0165 (0,0376)	
Inflation*FDI				-0,0095*** (0,0027)
Constant	15,5296** (7,4374)	16,0719** (7,5001)	17,3541** (7,9765)	15,3926** (7,1238)
Observations	125	125	125	125
Number of countries	3	3	3	3

Notes: The numbers in the brackets are standard deviations. Degree of significance: *** p<0.01; ** p<0.05; * p<0.1

The result of the estimates is transferred to Table 3. Only the cross variable Inflation*FDI (Model 8) has a statistically significant coefficient, which suggests that FDI affects economic growth in the presence of macroeconomic stability. A negative sign means that an increase in the inflation rate causes a significant decrease in the impact of foreign direct investment on economic growth and vice versa.

Thus, we find a second position related to the objectives of this study. This result is consistent with the results of numerous case studies of African countries (Rogoff and Reinhart, 2003) and serves as proof of the importance of strong macroeconomic

policies for the Great Lakes countries. On the other hand, there was no impact on domestic investment, trade openness and government spending as factors determining the impact of foreign direct investment on economic growth. Conversely, this result indicates the absence of a stimulating effect from the positive impact of foreign direct investment on domestic companies. But on what level of inflation does the impact of foreign direct investment on economic growth depend? Based on the results of model (8), we can determine the threshold value of the inflation rate below which foreign direct investment begins to have a positive impact on growth. To achieve this, we are going to calculate the differential of this model by the IDE variable:

$$\Delta Y/\Delta IDE = 0,854 - 0,00949 \times \text{Inflation} \quad (2)$$

The threshold level is calculated by equating the first derivative above to zero. In the context of the countries included in the sample, this indicator is 90%. Thirteen observations in the sample correspond to inflation levels exceeding this threshold.

Within the framework of the article, the authors additionally provide arguments to confirm the theory put forward, so the authors conduct two more checks. First, we check whether our results are still valid when we make estimates on a reduced sample for the period 2000-2019. Indeed, the Great Lakes countries were marked by political and economic upheavals (genocide in Rwanda, hyperinflation and war in the Democratic Republic of the Congo, etc.) in the period up to the 2000s, which must be taken into account in the analysis.

Table 3. FDI and growth: estimation of panel data over 2000-2019

VARIABLES	Dependent variable: economic growth				
	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
FDI	0,281* (0,165)	0,776** (0,317)	0,861* (0,522)	0,945 (2,601)	0,649*** (0,213)
Gross fixed capital formation (GFCF)	0,222*** (0,075)	0,322*** (0,095)	0,197** (0,077)	0,230*** (0,081)	0,167** (0,072)
Commerce	-0,023 (0,034)	-0,030 (0,033)	0,001 (0,039)	-0,027 (0,037)	-0,010 (0,032)
Public expenditure (% GDP)	0,014 (0,054)	0,016 (0,052)	0,031 (0,055)	0,023 (0,064)	0,012 (0,050)
Inflation	-0,004*** (0,001)	-0,004*** (0,001)	-0,004*** (0,001)	-0,004*** (0,001)	0,008 (0,005)
GFCF*FDI		-0,027* (0,015)			
Commerce*FDI			-0,008 (0,007)		
Public expenditure*FDI				-0,006 (0,024)	
Inflation*FDI					-0,024** (0,009)
Constant	-2,726 (6,307)	-4,221 (6,097)	-5,602 (6,622)	-3,645 (7,327)	-2,692 (5,850)

Observations	60	60	60	60	60
Number of countries	3	3	3	3	3
Notes: - The numbers in parentheses are standard deviations. - Degrees of significance: *** p<0.01; ** p<0.05; * p<0.1. - All models are estimated by the FGLS method.					

Thus, we checked whether the results remained unchanged during the period 2000–2019, during which a relatively stable economic and socio-political situation was observed in the studied countries. The coefficients of variables that represent trade openness and government spending become irrelevant. On the other hand, it does not affect the significance and sign of the coefficients of foreign direct investment, domestic investment and inflation. Foreign direct investment and domestic investment are still emerging as favorable growth factors, while inflation remains harmful (see Model (9) in Table 3).

Then we check whether the econometrics of cross variables gives the same conclusions as in the previous paragraph. Variable inflation*FDI is still significant and continues to have a negative impact on the ratio of FDI to growth. For its part, the interactive variable FBCF*IDE also becomes significant. This sign indicates that the presence of foreign direct investment negatively affects domestic companies and, therefore, does not have a stimulating effect on FDI in national enterprises. These results are presented in models (10), (13).

In general, the results that we have just obtained by reducing the sample size do not contradict the results found earlier. Thus, these analyses allow us to consolidate the results already obtained and draw clear conclusions.

Conclusion

The purpose of this study is to study the impact of foreign direct investment on economic growth in the countries of the Great Lakes region. To do this, panel data was used for three countries, Burundi, the Democratic Republic of the Congo and Rwanda, covering the period from 1970 to 2019. The analyses are based on a simple generalized least squares method and achievable generalized least squares methods.

The results obtained indicate a positive and direct impact of foreign direct investment on economic growth, as well as on domestic investment. As for the conditions that allow FDI to stimulate economic growth, the results show that macroeconomic stability, expressed in curbing inflation, is a key condition for FDI to influence economic growth. Nevertheless, the analysis shows the absence of a stimulating effect of foreign direct investment on domestic firms and the absence of influence on the relationship of foreign direct investment and growth of relevant factors in the economic literature, such as financial development, business openness, human capital and government spending.

In this regard, the countries of the Great Lakes region should make efforts to stabilize not only their political, but, above all, their economic situation, so that they can take advantage of the benefits that foreign direct investment can have on economic

growth. An analysis in terms of the impact of the political upheavals characteristic of the Great Lakes countries and the effects of the coronavirus shock also requires further analysis in terms of the impact on the economy of the sub region. This is one of the many areas that need to be explored for future research.

REFERENCES

- Alaya, M., Nicet-Chenaf, D., et Rougier, E. (2009). À quelles conditions les IDE stimulent-ils la croissance? IDE, croissance et catalyseurs dans les pays méditerranéens. *Mondes en développement*, 148(4), 119. <https://doi.org/10.3917/med.148.0119>
- Baltagi, B. H. (2021). *Econometric Analysis of Panel Data* (6e éd.). Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-53953-5>
- Barrell, R., et Pain, N. (1997). Foreign Direct Investment, Technological Change, and Economic Growth within Europe. *The Economic Journal*, 107(445), 1770-1786. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0297.1997.tb00081.x>
- Barro, R. J. (1991). Economic Growth in a Cross Section of Countries. *The Quarterly Journal of Economics*, 106(2), 407-443. <https://doi.org/10.2307/2937943>
- Beck, N., et Katz, J. N. (1995). What to do (and not to do) with Time-Series Cross-Section Data. *The American Political Science Review*, 89(3), 634-647. <https://doi.org/10.2307/2082979>
- Cleeve, E. A., Debrah, Y., et Yiheyis, Z. (2015). Human Capital and FDI Inflow : An Assessment of the African Case. *World Development*, 74, 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2015.04.003>
- Dowrick, S., et Golley, J. (2004). Trade Openness and Growth : Who Benefits? *Oxford Review of Economic Policy*, 20(1), 38-56. <https://doi.org/10.1093/oxrep/grh003>
- Edwards, S. (1993). Openness, Trade Liberalization, and Growth in Developing Countries. *Journal of Economic Literature*, 31(3), 1358-1393.
- Ekodo, R. (2020). Investissement direct étranger et croissance économique en zone CEMAC : Le rôle du capital humain. *Revue marocaine d'économie*, 3, 1-18. <https://revues.imist.ma/index.php/RME/article/view/15851>
- Jin, J. C. (2004). On the Relationship Between Openness and Growth in China : Evidence from Provincial Time Series Data. *The World Economy*, 27(10), 1571-1582. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9701.2004.00667.x>
- Levine, R., et Renelt, D. (1992). A Sensitivity Analysis of Cross-Country Growth Regressions. *The American Economic Review*, 82(4), 942-963. <https://www.jstor.org/stable/2117352>
- Nkoa, B. E. O., et Song, J. S. (2017). Analyse des effets de la qualité des institutions sur la volatilité des investissements directs étrangers en Afrique. *African Development Review*, 29(4), 674-688. <https://doi.org/10.1111/1467-8268.12306>
- Rogoff, K., et Reinhart, C. M. (2003). FDI to Africa: The Role of Price Stability and Currency Instability (IMF Working Paper No 03/10). International Monetary Fund. <https://papers.ssrn.com/abstract=879085>
- Sharma, B., et Abekah, J. (2008). Foreign Direct Investment and Economic Growth of Africa. *Atlantic Economic Journal*, 36(1), 117-118. <https://doi.org/10.1007/s11293-007-9103-9>
- Torres-Reyna, O. (2007). *Panel Data Analysis Fixed and Random Effects using Stata*. Princeton University. <http://dss.princeton.edu/training/Panel101.pdf>
- UNCTAD (2020) WORLD INVESTMENT REPORT 2020 “INTERNATIONAL PRODUCTION BEYOND THE PANDEMIC” UN Geneva, 2020, 220-241. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2020_en.pdf
- WDI (2023) World Development Indicators (WDI) is the World Bank's premier compilation of cross-country comparable data on development. <https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/>
- WGI (2023) Worldwide Governance Indicators <https://datacatalog.worldbank.org/search/dataset/0038026/Worldwide-Governance-Indicators>

**МАЗМУНЫ
ПЕДАГОГИКА**

У.М. Абдиганбарова, А.Д. Сыздықбаева, А.М. Байкулова ЖЕЛІЛІК КОММУНИКАЦИЯ МӘДЕНИЕТІ ЖӘНЕ ЦИФРЛЫҚ ЭТИКЕТ ТЕОРИЯЛАРЫНЫҢ ДИСКУРСТЫҚ ТАЛДАУЫ.....	7
М.У. Абдинаги, Ж.Қ. Қорғанбаева, Д.Ә. Қаражанова МАМАНДАРДЫ ДАЯРЛАУДАҒЫ ҮЗДІКСІЗ БІЛІМ БЕРУДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	18
С.Қ. Әбілдина, А.О. Әукен, И.Д. Бакирова, Қ.Ж. Балапанова, Ж.У. Дагарова БАСТАУЫШ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДА КӨЛДЕНЕҢ DAҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУ.....	28
С.Т. Айтбаев, С.В. Суматохин, А.А. Кітапбаева, Д.У. Сексенова, Г.Б. Аталихова ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ БАҒАЛАУ – МЕКТЕПТЕГІ МЕТАПӨНДІК БІЛІМ БЕРУ НӘТИЖЕЛЕРІН МОНИТОРИНГЛЕУДІҢ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ.....	38
М.Б. Аманбаева, А.Д. Майматаева, С.А. Есентурова, П.В. Станкевич БИОАЛУАНТҮРЛІКТІ ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕСІН ТҰРАҚТЫ ДАМУ МҮДДЕСІНДЕ ОҚУ ҮДЕРІСІНЕ КІРІКТІРУ.....	52
А.Н. Аманжолова, Р.К. Измагамбетова, О.С. Серікова STEAM ТЕХНОЛОГИЯСЫ НЕГІЗІНДЕ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ ЕРЕСЕК ТОП БАЛАЛАРЫНЫҢ ТАНЫМДЫҚ DAҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ.....	63
А.Г. Аубакир, Д.У. Сексенова, Т.Р. Оспанбек БОЛАШАҚ БИОЛОГИЯ ПӘНІ МҰҒАЛІМДЕРІН КӘСІБИ ДАЯРЛАУ БАРЫСЫНДА ЦИФРЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЖАОК-ДЫҢ MAҢЫЗЫ	76
М. Аширмбетова, Д. Шаяхметова УНИВЕРСИТЕТ СТУДЕНТТЕРІНІҢ АҒЫЛШЫН ТІЛІН БІЛУ DEҢГЕЙІН ЖОҒАРТУДА КОГНИТИВТІ СТРАТЕГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ.....	93
П. Елубаева, М. Буркитбаева, Г. Құлжанбекова, А. Хамидова ТҰРАҚТЫ ДАМУ ҮШІН ТІЛДІК БІЛІМ БЕРУ БІЛІМ БЕРУ BAҒДАРЛАМАСЫНА МЕДИА САУАТТЫЛЫҚТЫ ЕНГІЗУ.....	102
Ж.С. Ергубекова, А.А. Қуралбаева, А.Б. Сақулова ОРТА МЕКТЕПТІҢ ҚАЗАҚ ТІЛІ ОҚУЛЫҒЫНА ЕНДІРІЛГЕН МӘТІНДЕРДІҢ ДИДАКТИКАЛЫҚ MAҢЫЗЫ.....	112
М. Ерденев МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЭТНОБОТАНИКАЛЫҚ БІЛІМДІ СЫНЫПТАН ТЫС ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ҒЫЛЫМИ ТАНЫМДЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ.....	126
Г.З. Искакова, А.С. Ысқақ, Н.А. Тасилова, Р.Ж. Мрзабаева ЖЕТІСУ ОБЛЫСЫНДА ПОШТА-ТЕЛЕГРАФ МЕКЕМЕ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІ (XIX ҒАСЫРДЫҢ ЕКІНШІ ЖАРТЫСЫ- XX ҒАСЫРДЫҢ БІРІНШІ ЖАРТЫСЫ).....	142
Ғ.И. Исаев, Д.Ж. Юсупова, А.И. Исаев БИОЛОГИЯ ПӘНІНДЕ STEM ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ІЗДЕНУШІЛІК DAҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	153
Р.И. Кадирбаева, Б.Т. Алимқулова, А.М. Базарбаева, Х.Т. Кенжебек МЕКТЕП МАТЕМАТИКА КУРСЫНЫҢ «TEHDEУЛЕР MEH TEHСІЗDІKTEP» MAЗMҮNDЫҚ ЖEЛІCІH OҚЫП-ҮЙPEHУDE APACAC OҚЫТУ TEХНОЛОГИЯCЫH ҚOЛДАНУ.....	169
Ж.Р. Каратаева, Г.М. Абильдинова, Джелал Карача ӘДЕБИ ШОЛУ: ЖАҢАРТЫЛАТЫН ЭНЕРГИЯ КӨЗДЕРІ MEH БІЛІM БЕРУDEГІ AҚПAPATТЫҚ TEХНОЛОГИЯЛАP APACЫHDAҒЫ BAЙЛAHC.....	185
М.А. Касимбекова, Е.Т. Картабаева, Р.Ж. Мрзабаева ОРТАЛЫҚ АЗИЯҒА ИСЛАМНЫҢ ТАРАЛУ ТAРИХЫНА ҚАТЫCТЫ KEЙБІP MӘCEЛEP (Bатыс зерттеушілерінің еңбектері бойынша).....	196
Б.З. Кенжегулов, Ж. Сайдолқызы, Р.Қ. Аманғалиева ОРТА MEKTEПTE TPИГOHEMETPИЯЛЫҚ ФУHКЦИЯЛАP APҚЫЛЫ KEЙБІP ФOPМУЛАЛАPДЫ ДӘЛEЛDEУ.....	212

Г.Б. Қыдырбаева, А.С. Стамбекова БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӨП ТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ СЛІТ ТЕХНОЛОГИЯСЫНА КӨЗҚАРАСТАРЫ.....	229
Е.Н. Ноянов, М.Д. Байдавлетова, Б. Еділ, Р.Ж. Мрзабаева «СЫРЫМ ДАТУЛЫ БАСТАҒАН ҰЛТ-АЗАТТЫҚ КӨТЕРІЛІС» ТАҚЫРЫБЫН ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ ПӘНІНДЕ ОҚЫТУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	242
Д.А. Шрымбай, Э.Т. Адылбекова ЖАППАЙ АШЫҚ ОНЛАЙН КУРСТАРЫ (MOOCS) – БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КӘСІБИ ДАЙЫНДЫҒЫН ЖЕТІЛДІРУ ҚҰРАЛЫ.....	254

ЭКОНОМИКА

А.А. Абдикадинова, Ж.Т. Темірханов ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕЛЕРІНІҢ ТИІМДІЛІГІ: МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ПЕРСПЕКТИВАСЫ.....	271
Е.Б. Аймағамбетов, М.Қ. Жоламанова, Е.А. Ставбунник ӨҢІРДІҢ ТҰРАҚТЫ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ДАМУЫН МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУДЫҢ ЖАЙ- КҮЙІН ТАЛДАУ (ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫНЫҢ МЫСАЛЫНДА).....	288
А. Алибекова, Л. Сембиева, З. Башу, С. Идырыс, С. Christauskas МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТТИ ДАМУЫ ШЕҢБЕРІНДЕ ТАБИғИ РЕСУРСТАРДЫҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	302
Э.С. Балапанова, Р.К. Арзикулова, А.Т. Исаева, М.Н. Нургабылов, К.Н. Тастанбекова ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫҚ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	316
М.Қ. Болсынбек, Р.А. Ерниязов, А.А. Ауесбекова, М.Т. Жумажанова, К.Б. Байдаирова БУХГАЛТЕРИЯДАҒЫ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ: АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН ҚИЫНДЫҚТАРЫ.....	333
А.Ж. Ибрашева, К.М. Камали, А.Ж. Сугурова, Ш.А. Игенбаева, Қ.Ж. Демеуова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЭКОНОМИКА САЛАЛАРЫ БӨЛІНСІНДЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ БЕЛСЕНДІЛІКТІ ДАМУЫ ЖОЛДАРЫ.....	345
З.О. Иманбаева, Е.К. Кунязов, Д.С. Бекниязова, Г.Ы. Бекенова, М.Н. Нургабылов ЛОГИСТИКА КӘСПКЕРЛІК ТИІМДІЛІГІНІҢ НЕГІЗГІ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ.....	358
А.М. Казамбаева, С.М. Есенғалиева, К.У. Нурсапина, Н.А. Ибадильдин, А. А. Саякбаева АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ ӨНДІРСІНІҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУДЫҢ ИНТЕГРАЦИЯЛАНҒАН ТӘСІЛДЕРІ: ҒЫЛЫМ МЕН БИЗНЕС АРАСЫНДАҒЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ РӨЛІ.....	376
Г.К. Кеңес, Р.К. Берстембаева, Г.М. Мукашева, Г.А. Орынбекова, Д.Т. Жуманова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ОРГАНИКАЛЫҚ АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫНА КӨШУДІҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ-ӘЛЕУМЕТТІК ӘСЕРІ.....	393
А. Кизимбаева, А.К. Қадырбергенова, Г.Т. Ахметова, А.Т. Жансейтов ДАМУШЫ ЕЛДЕРДЕГІ ТІКЕЛЕЙ ШЕТЕЛДІК ИНВЕСТИЦИЯЛАР (АФРИКА ҰЛЫ КӨЛДЕРІ ЕЛДЕРІНІҢ МЫСАЛЫНДА).....	413
Б.С. Қорабаев, Г. Абуселидзе, Б.К. Кадыров, Б.А. Еспенбетова ТАБИҒАТТЫ ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ШЫҒЫНДАР ЖҮЙЕЛЕРІНІҢ ЕСЕБІ МЕН ТИІМДІЛІГІН ТАЛДАУ МОДЕЛДЕРІНІҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	426
А.Е. Култанова, Х.Х. Кусайнов, Б.А. Жакупова, Н.В. Калюжная, А.С. Рахманова КӨШІ-ҚОН САЯСАТЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ – ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУЫНЫҢ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ.....	444
Д.С. Махметова, Э.Б.Тлесова, Л.Б. Габдуллина, А.Т. Карипова, М.Н. Нургабылов ӨҢІРДІҢ АГРОӨНЕРКӘСІПТІК КЕШЕНІН ЦИФРЛАНДЫРУДЫҢ ЖАЙ-КҮЙІ МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....	462
Е.Т. Меңдіқұл, Г.К. Кеңес, Ж.К. Басшиева, Э.С. Балапанова, Р.К. Айтманбетова АГРОӨНЕРКӘСІПТІК КЕШЕН ЖӘНЕ ОНЫҢ ҰЛТТЫҚ ЭКОНОМИКАНЫҢ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ РӨЛІ.....	483

Б.Б. Мубаракова, Н.С. Кафтункина, М.М. Мухамедова, М.С. Каюмова, С. Дырқа ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА КӘСПКЕРЛЕРДІҢ ХАЛЫҚТЫ ЖҰМЫСМЕН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ РӨЛІ.....	500
М.Б. Муратова, К.А. Абдыкулова, Д.С. Тенизбаева, Б.А. Сергазиева, Г.Е. Қожамжарова ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ТҮРАҚТЫЛЫҒЫ ЖӘНЕ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАҒАЛАУ КРИТЕРИЙЛЕРІ.....	514
Г.А. Насырова, Ш.Т. Айтимова ЕҢБЕКПЕН ҚАМТЫЛҒАН ХАЛЫҚТЫ ӘЛЕУМЕТТІК ҚОРҒАУ ЖҮЙЕСІНІҢ ЭВОЛЮЦИЯСЫН РЕТРОСПЕКТИВТІ ТАЛДАУ.....	532
Г.А. Рахимжанова, А.Б. Майдырова, А.А. Кочербаева, Л.М. Шаяхметова АДАМИ КАПИТАЛДЫҢ САПАСЫН ЭКОНОМИКАЛЫҚ БАҒАЛАУ (ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫНЫҢ МЫСАЛЫ БОЙЫНША).....	546
А.С. Садвакасова, А.Н. Ксембаева, Г.К. Демеуова, А.С. Мукатай, И.В. Бордияну БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕП ЖҮЙЕЛЕРІНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯСЫ ЖӘНЕ КӘСПОРЫННЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ТАРАМДЫЛЫҒЫН БАҒА АЛУ.....	563
К.Б. Сатымбекова, Ж.Қ. Тайбек, Д.С. Жакипбекова, Б.И. Сатенов, Е.Н. Несіпбеков, И. Узун ИННОВАЦИЯЛЫҚ ЖОБАЛАРДЫ ІСКЕ АСЫРУ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТИІМДІЛІГІН АНЫҚТАУ ҮРДІСТЕРІН ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ.....	581
К.Е. Шертимова, М.К. Сейдахметов, Ж.Қ. Тайбек, Г.Е. Мауленкулова, В. Сейтова ТЕХНОЛОГИЯЛАР ТРАНСФЕРТІН ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ АӨК-НІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘЛЕУЕТІН АРТТЫРУДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТЕТІГІ.....	593

СОДЕРЖАНИЕ ПЕДАГОГИКА

У.М. Абдиганбарова, А.Д. Сыздықбаева, А.М. Байкулова ДИСКУРСИВНЫЙ АНАЛИЗ ТЕОРИЙ СЕТЕВОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ И ЦИФРОВОГО ЭТИКЕТА.....	7
М.У. Абдинаги, Ж.К. Корганбаева, Д.А. Каражанова ОСОБЕННОСТИ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТА.....	18
С.К. Абильдина, А.О. Әукен, И.Д. Бакирова, К.Ж. Балапанова, Ж.У. Дагарова РАЗВИТИЕ ТРАНСВЕРСАЛЬНЫХ НАВЫКОВ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.....	28
С.Т. Айтбаев, С.В. Суматохин, А.А. Китапбаева, Д.У. Сексенова, Г.Б. Аталихова ФОРМИРУЮЩЕЕ ОЦЕНИВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ МОНИТОРИНГА МЕТАПРЕДМЕТНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ В ШКОЛЕ.....	38
М.Б. Аманбаева, А.Д. Майматаева, С.А. Есентурова, П.В. Станкеевич ИНТЕГРАЦИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ ИССЛЕДОВАНИЙ БИОРАЗНООБРАЗИЯ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС В ИНТЕРЕСАХ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	52
А. Аманжолова, Р.К. Измагамбетова, О.С. Серикова РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ НАВЫКОВ ДЕТЕЙ СТАРШЕЙ ГРУППЫ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИИ STEAM.....	63
А.Г. Аубакир, Д.У. Сексенова, Т.Р. Оспанбек ЗНАЧЕНИЕ МООК В ФОРМИРОВАНИИ ЦИФРОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ.....	76
М. Аширимбетова, Д. Шаяхметова ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОГНИТИВНЫХ СТРАТЕГИЙ В ПОВЫШЕНИИ УРОВНЯ ВЛАДЕНИЯ АНГЛИЙСКИМ ЯЗЫКОМ СТУДЕНТОВ ВУЗОВ.....	93
П. Елубаева, М. Буркитбаева, Г. Кулжанбекова, А. Хамидова ВКЛЮЧЕНИЕ МЕДИАГРАМОТНОСТИ В ПРОГРАММУ ЯЗЫКОВОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ИНТЕРЕСАХ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	102
Ж.С. Ергубекова, А.А. Куралбаева, А.Б. Сақулова ДИДАКТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТЕСТОВ, ВКЛЮЧЕННЫХ В УЧЕБНИК КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА ДЛЯ СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ.....	112

М. Ерденов

ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ НАУЧНОГО ПОЗНАНИЯ ШКОЛЬНИКОВ ЧЕРЕЗ ВНЕКЛАССНОЕ ОБУЧЕНИЕ ЭТНОБОТАНИЧЕСКИМ ЗНАНИЯМ СТУДЕНТОВ ПУТЕМ ВНЕДРЕНИЯ STEM-ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕДМЕТ БИОЛОГИИ.....126

Г.З. Искакова, А.С. Ысқақ, Н.А. Тасилова, Р.Ж. Мрзабаева

СЛУЖАЩИЕ ПОЧТОВО-ТЕЛЕГРАФНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ СЕМИРЕЧЕНСКОЙ ОБЛАСТИ (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА XIX - ПЕРВАЯ ПОЛОВИНА XX ВЕКА).....142

Г.И. Исаев, Д.Ж. Юсупова, А.И. Исаев

ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ ПУТЕМ ВНЕДРЕНИЯ STEM-ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕДМЕТ БИОЛОГИИ.....153

Р.И. Кадирбаева, Б.Т. Алимкулова, А.М. Базарбаева, Х.Т. Кенжебек

ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИИ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ В ШКОЛЬНОМ КУРСЕ МАТЕМАТИКИ (НА ПРИМЕРЕ ТЕМЫ «УРАВНЕНИЯ И НЕРАВЕНСТВА»).....169

Ж.Р. Каратаева, Г.М. Абылдинова, Джелал Карача

ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОБЗОР: ВЗАИМОСВЯЗЬ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ И ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАНИИ.....185

М.А. Касимбекова, Е.Т. Картабаева, Р.Ж. Мрзабаева

ПРОБЛЕМА ПРОНИКНОВЕНИЯ И УТВЕРЖДЕНИЯ ИСЛАМА В СРЕДНЕЙ АЗИИ В РАБОТАХ ЗАПАДНЫХ ИССЛЕДОВАТЕЛЕЙ.....196

Б.З. Кенжегулов, Ж. Сайдолқызы, Р.Қ. Амангалиева

ДОКАЗАТЕЛЬСТВО НЕКОТОРЫХ ФОРМУЛ С ПОМОЩЬЮ ТРИГОНОМЕТРИЧЕСКИХ ФУНКЦИЙ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ.....212

Г.Б. Кыдырбаева, А.С. Стамбекова

ОТНОШЕНИЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К CLIL ТЕХНОЛОГИЯМ В МНОГОЯЗЫЧНОМ ОБРАЗОВАНИИ.....229

Е.Н. Ноянов, М.Д. Байдаuletova, Б. Едил, Р.Ж. Мрзабаева

ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ТЕМЫ «НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНОГО ВОССТАНИЯ ПОД ПРЕДВОДИТЕЛЬСТВОМ СЫРЫМА ДАТУЛЫ» ПО ПРЕДМЕТУ ИСТОРИЯ КАЗАХСТАНА.....242

Д.А. Шрымбай, Э.Т. Адылбекова

МАССОВЫЕ ОТКРЫТЫЕ ОНЛАЙН-КУРСЫ (MOOCS) КАК ИНСТРУМЕНТ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ.....254

ЭКОНОМИКА**А.А. Абдикадирова, Ж.Т. Темирханов**

ЭФФЕКТИВНОСТЬ НАУЧНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ: ПЕРСПЕКТИВА ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА.....271

Е.Б. Аймагамбетов, М.К. Жоламанова, Е.А. Ставбунник

АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ ЭКОЛОГИЧЕСКИМ РАЗВИТИЕМ РЕГИОНА (НА ПРИМЕРЕ КАРАГАНДИНСКОЙ ОБЛАСТИ).....288

А. Алибекова, Л. Сембиева, З. Башу, С. Идырыс, К. Кристаукас

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ В РАМКАХ РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА302

Э.С. Балапанова, Р.К. Арзикулова, А.Т. Исаева, М.Н. Нургабылов, К.Н. Тастанбекова

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОГРАММ ПО ПОВЫШЕНИЮ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ В КАЗАХСТАНЕ.....316

М.К. Болсынбек, Р.А. Ерниязов, А.А. Ауесбекова, М.Т. Жумажанова, К.Б. Байдаирова
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В БУХГАЛТЕРИИ: ПРЕИМУЩЕСТВА И ВЫЗОВЫ.....333

А.Ж. Ибрашева, К.М. Камали, А.Ж. Сугурова, Ш.А. Игенбаева, К.Ж. Демеуова

ПУТИ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РАЗДЕЛЕНИИ ОТРАСЛЕЙ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....345

З.О. Иманбаева, Е.К. Кунязов, Д.С. Бекниязова, Г.Ы. Бекенова, М.Н. Нургабылов

ЛОГИСТИКА КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ БИЗНЕСА.....358

А.М. Казамбаева, С.М. Есенгалиева, К.У. Нурсапина, Н.А. Ибадильдин, А.А. Саякбаева ИНТЕГРИРОВАННЫЕ ПОДХОДЫ К ПОВЫШЕНИЮ ЭФФЕКТИВНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА: РОЛЬ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ НАУКОЙ И БИЗНЕСОМ	376
Г.К. Кенес, Р.К. Берстембаева, Г.М. Мукашева, Г.А. Орынбекова, Д.Т. Жуманова ЭКОНОМИКО-СОЦИАЛЬНОЕ ВЛИЯНИЕ ПЕРЕХОДА К ОРГАНИЧЕСКОМУ СЕЛЬСКОМУ ХОЗЯЙСТВУ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	393
А. Кизимбаева, А.К. Кадырбергенова, Г.Т. Ахметова, А.Т. Жансейтов ПРЯМЫЕ ИНОСТРАННЫЕ ИНВЕСТИЦИИ В РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАНАХ (НА ПРИМЕРЕ АФРИКАНСКИХ СТРАН ВЕЛИКИХ ОЗЕР).....	413
Б.С. Корабаев, Г. Абуслидзе, Б.К. Кадыров, Б.А. Еспенбетова ПРОБЛЕМЫ МОДЕЛЕЙ УЧЕТА И АНАЛИЗА ЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМ ПРИРОДООХРАННЫХ И ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ЗАТРАТ.....	426
А.Е. Култанова, Х.Х. Кусайнов, Б.А. Жакупова, Н.В. Калюжная, А.С. Рахманова ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ МИГРАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА.....	444
Д.С. Махметова, Э.Б. Тлесова, Л.Б. Габдуллина, А.Т. Карипова, М.Н. Нургабылов СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА РЕГИОНА.....	462
АГРОПРОМЫШЛЕННЫЙ КОМПЛЕКС И ЕГО РОЛЬ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ.....	483
Б.Б. Мубаракова, Н.С. Кафтункина, М.М. Мухамедова, М.С. Каюмова, С. Дырка РОЛЬ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ.....	500
М.Б. Муратова, К.А. Абдыкулова, Д.С. Тенизбаева, Б.А. Сергазиева, Г.Е. Кожамжарова ФИНАНСОВАЯ СТАБИЛЬНОСТЬ КАЗАХСТАНА И КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ РИСКОВ.....	514
Г.А. Насырова, Ш.Т. Айтимова РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ АНАЛИЗ ЭВОЛЮЦИИ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ ЗАНЯТОГО НАСЕЛЕНИЯ.....	532
Г.А. Рахимжанова, А.Б. Майдырова, А.А. Кочербаева, Л.М. Шаяхметова ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА (НА ПРИМЕРЕ ВОСТОЧНО-КАЗАХСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	546
А.С. Садвакасова, А.Н. Ксембаева, Г.К. Демеуова, А.С. Мукатай, И.В. Бордияну СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СИСТЕМ УЧЕТА И ОЦЕНКИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	563
К.Б. Сатымбекова, Ж.К. Тайбек, Д.С. Жакипбекова, Б.И. Сатенов, Е.Н. Несипбеков, И. Узун ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОЦЕССОВ РЕАЛИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ ИХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ.....	581
К.Е. Шертимова, М.К. Сейдахметов, Ж.К. Тайбек, Г.Е. Мауленкулова, В. Сейтова ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ПОВЫШЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА АПК РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ТРАНСФЕРТА ТЕХНОЛОГИЙ.....	593

**CONTENTS
PEDAGOGYR**

U.M. Abdigapbarova, A.D. Syzdykbayeva, A.M. Baikulova DISCURSIVE ANALYSIS OF THE THEORIES OF NETWORK COMMUNICATIVE CULTURE AND DIGITAL ETIQUETTE.....	7
M. Abdinag, Zh. Korganbaeva, D. Karazhanova FEATURES OF CONTINUING EDUCATION IN THE TRAINING OF SPECIALISTS.....	18
S.K. Abildina, A.O. Auken, I.D. Bakirova, K.J. Balapanova, J.U. Dagarova DEVELOPMENT OF TRANSVERSAL SKILLS IN PRIMARY SCHOOL CHILDREN.....	28
S.T. Aytbaev, S.V. Sumatokhin, A.A. Kitapbayeva, D.U. Seksenova, G.B. Atalikhova FORMATIVE ASSESSMENT – AS A TOOL FOR MONITORING METASUBJECT EDUCATIONAL RESULTS AT SCHOOL.....	38

M.B. Amanbayeva, A.D. Maimatayeva, S.A. Yessenturova, P.V. Stankeevich INTEGRATING THE RESULTS OF BIODIVERSITY RESEARCH INTO THE EDUCATIONAL PROCESS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	52
A. Amanzholova, R.K. Izmagambetova, O.S. Serikova DEVELOPMENT OF COGNITIVE SKILLS OF OLDER PRESCHOOL CHILDREN BASED ON STEAM TECHNOLOGY.....	63
A.G. Aubakir1, D.U. Seksenova, T.R. Ospanbek THE IMPORTANCE OF MOOCS IN THE FORMATION OF DIGITAL COMPETENCIES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS.....	76
M. Ashirimbetova, D. Shayakhmetova THE USE OF COGNITIVE STRATEGIES IN IMPROVING UNIVERSITY STUDENTS' LEVELS OF ENGLISH LANGUAGE PROFICIENCY.....	93
P. Yelubayeva, M. Burkitbayeva, G. Kulzhanbekova, A. Khamidova INCORPORATING MEDIA LITERACY IN LANGUAGE EDUCATION CURRICULUM FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	102
Zh.S. Yergobekova, A.A. Kuralbayeva, A.B. Sakulova DIDACTIC SIGNIFICANCE OF TEXTS EMBEDDED IN THE TEXTBOOK OF THE KAZAKH LANGUAGE OF SECONDARY SCHOOL.....	112
M. Erdenov WAYS OF FORMATION OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE OF STUDENTS THROUGH EXTRACURRICULAR TEACHING OF ETHNOBOTANICAL KNOWLEDGE.....	126
G.Z. Iskakova, A.S. Yskak, N.A. Tasilov, R.ZH. Mrzabayeva EMPLOYEES OF POSTAL AND TELEGRAPH INSTITUTIONS OF THE SEMIRECHENSK REGION (SECOND HALF OF THE 19TH - FIRST HALF OF THE 20TH CENTURY).....	142
G.I. Issayev, D.ZH. Yussupova, A. Issayev FORMING STUDENTS' RESEARCH SKILLS BY IMPLEMENTING STEM TECHNOLOGIES IN THE SUBJECT OF BIOLOGY.....	153
R.I. Kadirbayeva, B.T. Alimkulova, A.M. Bazarbayeva, Kh.T. Kenzhebek APPLICATION OF MIXED LEARNING TECHNOLOGY IN THE STUDY OF THE CONTENT LINE OF THE SCHOOL MATHEMATICS COURSE «EQUATIONS AND INEQUALITIES».....	169
Zh.R. Karatayeva, G.M. Abildinova, Celal Karaca LITERATURE REVIEW: INTERCONNECTION OF RENEWABLE ENERGY SOURCES AND INFORMATION TECHNOLOGY IN EDUCATION.....	185
M. Kasimbekova, E.T. Kartabayeva, R.ZH. Mrzabayeva THE PROBLEM OF PENETRATION AND STATEMENT OF ISLAM IN CENTRAL ASIA IN THE WORKS OF WESTERN RESEARCHERS.....	196
B.Z. Kenzhegulov, Zh. Saidolkzyzy, R.K. Amangaliyeva PROVING SOME FORMULAS USING TRIGONOMETRIC FUNCTIONS IN HIGH SCHOOL.....	212
G. Kydyrbayeva, A. Stambekova ATTITUDES OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TOWARDS CLIL- TECHNOLOGIES IN MULTILINGUAL EDUCATION.....	229
E.N. Noyanov, M.D. Baidavletova, B. Edil, R.ZH. Mrzabayeva PROBLEMS OF TEACHING THE TOPIC OF THE "NATIONAL LIBERATION UPRISING LED BY SYRYM DATULY" IN THE DISCIPLINE OF HISTORY OF KAZAKHSTAN.....	242
D. Shrymbay, E. Adylbekova MASSIVE OPEN ONLINE COURSES (MOOCS) – A TOOL FOR IMPROVING THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS.....	254

EKONOMICS

A.A. Abdikadirova, Zh.T. Temirkhanov RESEARCH OUTPUT EFFECTIVENESS: A PUBLIC AUDIT PERSPECTIVE.....	271
Ye.B. Aimagambetov, M.K. Zholamanova, Ye.A. Stavbunik ANALYSIS OF THE STATE OF STATE MANAGEMENT OF SUSTAINABLE ENVIRONMENTAL DEVELOPMENT OF THE REGION (ON THE EXAMPLE OF THE KARAGANDA REGION).....	288

A. Alibekova, L. Sembiyeva, Z. Bashu, S. Ydyrys, C. Christauskas ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF NATURAL RESOURCES IN THE FRAMEWORK OF THE DEVELOPMENT OF STATE AUDIT	302
E. Balapanova, R. Arzikulova, A. Issaeva, M. Nurgabylov, K. Tastanbekova ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF FINANCIAL LITERACY PROGRAMS IN KAZAKHSTAN.....	316
M. Bolsynbek, R. Yeriyazov, A. Auyesbekova, M. Zhumazhanova, K. Baidairova ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ACCOUNTING: ADVANTAGES AND CHALLENGES....	333
A. Ibrasheva, K. Kamali, A. Sugurova, Sh. Igenbayeva, Demeuova K. WAYS TO DEVELOP INNOVATIVE ACTIVITY IN THE DIVISION OF SECTORS OF THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	345
Z. Imanbayeva, Y. Kunyazov, D. Bekniyazova, G. Bekenova, M. Nurgabylov LOGISTICS AS A KEY FACTOR OF BUSINESS EFFICIENCY.....	358
A. Kazamyayeva, S. Yessengaliyeva, K. Nursapina, N. Ibadildin, A. Saiakbaeva INTEGRATED APPROACHES TO IMPROVING THE EFFICIENCY OF AGRICULTURAL PRODUCTION: THE ROLE OF COOPERATION BETWEEN SCIENCE AND BUSINESS.....	376
G. Kenges, R. Berstembayeva, G. Mukasheva, G. Orynbekeva, D.T. Zhumanova ECONOMIC AND SOCIAL IMPACT OF THE TRANSITION TO ORGANIC AGRICULTURE IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	393
A. Kizimbayeva, A.K. Kadyrbergenova, G.T. Akhmetova, A.T. Zhanseitov FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN DEVELOPING COUNTRIES (THE CASE OF THE GREAT LAKES COUNTRIES OF AFRICA).....	413
B.S. Korabayev, G. Abuselide, B. Kadyrov, B. Yespenbetova PROBLEMS OF ACCOUNTING AND ANALYSIS MODELS OF THE EFFECTIVENESS OF ENVIRONMENTAL AND ECOLOGICAL COST SYSTEMS	426
A. Kultanova, X. Kusainov, B. Zhakupova, N. Kalyuzhnaya, A. Rakhmanova IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF MIGRATION POLICY AS A FACTOR IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF KAZAKHSTAN.....	444
D.S. Makhmetova, E.B. Tlessova, L.B. Gabdullina, A.T. Karipova, M. Nurgabylov THE STATE AND PROSPECTS OF DIGITALIZATION OF THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX OF THE REGION.....	462
Y. Mengdikul, G. Kenges, Zh. Bashieva, E. Balapanova, R. Aitmanbetova AGRICULTURAL COMPLEX AND ITS ROLE IN ENSURING COMPETITIVENESS OF THE NATIONAL ECONOMY	483
B.B. Mubarakova, N.C. Kaftunkina, M.M. Mukhamedova, M.S. Kayumova, Dyrka Stefan THE ROLE OF SMALL AND MEDIUM BUSINESS IN PROVIDING EMPLOYMENT OF THE POPULATION.....	500
D. Muratova, K. Abdykulova, J. Tenizbaeva, B. Sergazieva, G. Kozhamzharova KAZAKHSTAN'S FINANCIAL STABILITY AND RISK ASSESSMENT CRITERIA.....	514
G. Nassyrova, Sh. Aitimova RETROSPECTIVE ANALYSIS OF THE EVOLUTION OF THE SYSTEM OF SOCIAL PROTECTION OF THE EMPLOYED POPULATION.....	532
G.Rakhimzhanova, A. Maidyrova, A.A. Kocherbayeva, L. Shayakhmetova ECONOMIC ASSESSMENT OF THE QUALITY OF HUMAN CAPITAL (ON THE EXAMPLE OF THE EAST KAZAKHSTAN REGION).....	546
A. Sadvakassova, A. Xembayeva, G. Demeuova, A. Mukatay, Il. Bordiyanu CURRENT STATE AND DEVELOPMENT TRENDS OF ACCOUNTING SYSTEMS AND ASSESSMENT OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AN ENTERPRISE.....	563
K. Satymbekova, Zh. Taibek, D. Zhakipbekova, B. Satenov, Ye. Nesipbekov, Y. Uzun WAYS TO IMPROVE THE PROCESSES OF IMPLEMENTING INNOVATIVE PROJECTS AND DETERMINING THEIR ECONOMIC EFFICIENCY.....	581
K.E. Shertimova, M.K. Seidakhmetov, Zh.K. Taibek, G.Ye. Maulenkulova, V. Seitova THE ECONOMIC MECHANISM OF INCREASING THE INNOVATION POTENTIAL OF THE AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN WITH THE USE OF TECHNOLOGY TRANSFER.....	593

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Подписано в печать 30.12.2023.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

38,5 п.л. Тираж 300. Заказ 6.